

**Semmelweis Egyetem EKK
Mentálhigiéné Intézet**

Evangélikus Hittudományi Egyetem

Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola

**Mentálhigiénéés lelkigondozó szakirányú
továbbképzési szak**

**Tanulmányi tájékoztató füzet
(2011-2013)**

**A mentálhigiénés lelkipozító szakirányú továbbképzési szak
képzési programja¹**

A munkatársi, hallgatói és külső szakértői visszajelzések
figyelembevételével a 2008/2011-es oktatási programot átdolgozta:
Prof. Tomcsányi Teodóra, Török Gábor, Semsey Gábor, Dr. Joób Máté és
Chevallier Laetitia

A Mentálhigiéné Intézet címlapon látható emblémája
Delphoi stilizált látképe, rajta:
a szentély, a színház és a stadion.

Budapest, 2011.

---

¹ A konkrét program a képzés során valamelyest változhat. Az esetleges
változásokról a képzés vezetője időben és részletesen tájékoztatja a hallgatókat.
A záródolgozat és a záróvizsga tájékoztatóját kiadványunk II. része tartalmazza.

Tartalomjegyzék

1. Intézményi keret és elérhetőség	6
Semmelweis Egyetem Egészségügyi Közszolgálati Kar - Mentálhigiéné Intézet	6
Együttműködés egyházi felsőoktatási intézményekkel	6
2. Bevezetés: gondolatok a lelkigondozásról	8
A mentálhigiénés lelkigondozó szakirányú továbbképzési szak képzési céljai	9
3. Általános tudnivalók.....	9
A részvétel előfeltétele	9
Képzési idő	10
Az oklevélben szereplő szakképzettség megnevezése	10
Időbeosztás	10
Hírlevél	10
Beiratkozás	10
Tanulmányi szerződés	10
Költségtérítés.....	10
Jelenléti kötelezettség	11
Titoktartási kötelezettség	11
Kontraindikációk	11
Órarenden kívüli stúdiumok	12
Tananyag	12
Korábbi tanulmányok beszámítására vonatkozó szabályok.....	12
Az ismeretek ellenőrzése	13
Záródolgozat.....	13
Szakanyagok.....	13
Tanári kar	13
Curriculum-fejlesztés	14
Kutatás, hallgatói visszajelzés	14
4. A továbbképzés stúdiumainak törzsanyaga	14
1. Életesemények fejlődéslelektani és valláspedagógiai megközelítése	14
2. Aktuális társadalmi jelenségek többszemponú megközelítése ..	15
3. Lelki egészség, mentálhigiéné, lelki betegség	15
4. Vallásos jelenségek valláslelektani és pasztorálszichológiai megközelítésben	15
5. Családsegítő elmélet, szexualitás.....	16

6. Mentálhigiénés lelkipozás csoportban, közösségben	16
7. A lelkipozás szinterei.....	16
8. A mentálhigiénés segítő kapcsolat, lelkipozói kapcsolat elmélete	17
9. Segítő kapcsolati attitűdök gyakorlata és a lelkipozói kapcsolat	17
10. A mentálhigiénés lelkipozás gyakorlata	18
11. Pszichodráma.....	19
12. Tevékenységkísérés	19
13. Tevékenységkísérés – mentálhigiénés projektépítés	20
14. Tevékenységkísérés – lelkipozói szempontok a liturgiában	20
15. Felekezetspecifikus kiscsoport	20
16. Egyéni lelkipozás	20
17. Intenzív heti műhely I. Segítő kapcsolati módszerek és lelkipozói kapcsolat	21
18. Intenzív heti műhely II. Lelekipozói kapcsolat és spirituális önismeret	21
5. A képzés összesített órarendje	22

1. Intézményi keret és elérhetőség

Semmelweis Egyetem Egészségügyi Közszolgálati Kar - Mentálhigiéné Intézet

A Mentálhigiéné Intézet jelenleg négy szakirányú továbbképzési szakot és egy mesterképzést működtet: mentálhigiéné és szervezetfejlesztő szakirányú továbbképzést, mentálhigiéné lelkigondozó szakirányú továbbképzést, laktációs szaktanácsadó vizsgára felkészítő szakirányú továbbképzést, pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzést és szociális munka mesterképzést. Az intézet a képzések mellett feladatkörébe tartozónak tartja a végzett hallgatók praxiskísérését, a kutatáson alapuló folyamatos curriculum-fejlesztést, a képzési szakanyagok készítését, doktori képzésben való részvételt, valamint a mentálhigiéné és lelkigondozói kultúra terjesztését.

Együttműködés egyházi felsőoktatási intézményekkel

A Semmelweis Egyetem –együttműködve a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolával és a Károli Gáspár Református Egyetem Főiskolai Karával – 2002-ben indította el a lelkigondozó szakirányú továbbképzési szakot. A felsőoktatás jogszabályi háttérének megváltozása miatt továbbképzésünket át kellett alakítanunk, az új szak neve: *mentálhigiéné lelkigondozó szakirányú továbbképzési szak*. A megújított képzés megvalósításában a Mentálhigiéné Intézet az Evangélikus Hittudományi Egyetemmel és a Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskolával működik együtt. Az együttműködők biztosítják a továbbképzési szak elméleti és gyakorlati teológiával összefüggő tantervének és tematikájának az összeállítását, valamint e tárgyak oktatásához megfelelő tanárokat biztosítanak, illetve kérnek fel.

A szakindító Mentálhigiéné Intézet végzi a továbbképzési szak szervezési munkáit, valamint biztosítja a szervezési-oktatási munkához szükséges infrastruktúrát.

Postacím: SE-EKK Mentálhigiéné Intézet
1450 Budapest, Pf. 91.

Cím: Budapest VIII. ker., Nagyvárad tér 4. XIX. em.

Tel.: (1) 266-1022

Fax: (1) 214-5685

E-mail: mental@mental.usn.hu

Honlap: www.mental.usn.hu

Oktatással kapcsolatos információk:

Török Gábor Tel.: 266-1022, e-mail: torokg@mental.usn.hu

Semsey Gábor Tel.: 266-1022, e-mail: semsey@mental.usn.hu

2. Bevezetés: gondolatok a lelkigondozásról²

Többféle lelkigondozói fogalom és koncepció létezik, az alábbi rövid megfogalmazás tükrözi a szak képzési koncepciójának alapvető vonásait.

A lelkigondozás olyan segítő tevékenység, amelyben speciálisan képzett lelkigondozó áll az egyes ember vagy csoportok mellett, az új életszakaszokhoz vezető átmenetekben (például születés, kamaszkor, házasságkötés) vagy más szokványos és rendkívüli élethelyzetben (konfliktusokban, betegségben, hitbeli krízisekben, zavart lelkiállapotokban), támogat és kivezet a válságból egy remélt cél irányába, a lelkigondozó jelenléte, életkérdésekről folytatott beszélgetések vagy más spirituális támasznyújtás segítségével.

A segítő folyamat során nem feltétlenül válik nyilvánvalóvá a gondozott számára a lelkigondozó Istennel fenntartott kapcsolata, hitbeli elkötelezettsége, de az evangéliumi üzenet – értelmezési horizontként – legalább a háttérben mindig jelen van, és a lelkigondozó a beszélgetés során kész arra, hogy adott esetben beszéljen erről az üzenetről és saját meggyőződéséről, a gondozott helyzetének és igényeinek megfelelően.

A lelkigondozó a hozzá forduló embert hármas kapcsolati rendszerben látja: kapcsolat önmagával, környezetével és a transzcendenssel. A hozzá forduló spirituális igényére igyekszik szavaival, figyelmével és magatartásával válaszolni, miközben nem hagyja figyelmen kívül a gondozott más jellegű problémáit, kérdéseit.

A lelkigondozónak ezért ahhoz, hogy a hozzá forduló egyéneknek és csoportoknak hathatós segítséget tudjon nyújtani, naprakész és tudományosan is megalapozott ismeretekkel és hiteles képpel kell rendelkeznie a mai emberről és az őt körülvevő társadalomról, valamint olyan összetett interdiszciplináris szakmai háttértudást és készségeket kell birtokolnia, melyekkel segíteni tud, speciális felkészültséget igénylő területeken is, nemcsak hitbeli kérdésekben.

A lelkigondozó tevékenységét más szakemberekkel együttműködve végzi, munkájával így hozzájárul ahhoz, hogy felmutassa egyháznak helyét és szerepét a társadalomban, társadalmi kérdések megoldásában.

---

² Csáky-P. R., Ittész A., Harmatta J., Egri L., Szabó T., Tomcsányi T.: *Mentálhigiénés szemléletű emberszolgálat. A lelkigondozás mint segítő hivatás.* In: Pszichoterápia 2008/2. 90-99.

A mentálhigiénés lelkigondozó szakirányú továbbképzési szak képzési céljai

Egyetemi vagy főiskolai szintű hittudományi, hitéleti szakképzettséggel rendelkezők felkészítése speciális lelkigondozói feladatokra pedagógiai, szociális, szociológiai, mentálhigiénés, pszichológiai és klinikai ismeretek elsajátítása által. A kapcsolatteremtéshez szükséges képességek kialakítása, amelyek birtokában a képzésen résztvevők képessé válnak a segítségre szoruló emberek, csoportok problémáinak felismerésére, megértésére és lelki fejlődésük, döntéseik támogatására, erőforrásaik mozgósítására. A képzésen a hallgatók elsajátítják a problémafeltáró és -megoldó tevékenységhez, az együttműködéshez, személyiségük fejlesztéséhez, illetve a szakmai életpályára kiterjedő önképzéshez szükséges készségeket.

Mindezeket hitéleti végzettségükhöz kapcsolódva, a különféle területeken végzendő közösségi vagy egyéni szolgáltatások körében végzik.

A továbbképzés – más szakemberekkel való együttműködésre is felkészítést nyújtva – az ezt igénylők lelkigondozásával hozzájárul egyházi intézmények, valamint családsegítő központok, idősotthonok, börtönök, hajléktalanszállók, szenvedélybetegeket és fogyatékosokat gondozó intézmények, oktatási és nevelési intézmények, továbbá sportegyesületek, illetve a kórházak és egészségügyi intézmények munkájának hatékonyabbá tételéhez.

3. Általános tudnivalók

A részvétel előfeltétele

A továbbképzésen egyetemi (MA) vagy főiskolai (BA) szintű hittudományi, hitéleti (teológus-lelkész, rabbi, hittanár, vallástanár, hitoktató, diakónus, zsidó közösségi szociális munkás stb.) szakon szerzett szakképzettséggel lehet részt venni.

A jelentkezés és felvétel kritériuma: főiskolai vagy egyetemi hitéleti végzettség igazolása, egyházi ajánlás és személyes alkalmasság.

Képzési idő

4 félév, 560 tanóra (kontaktóra), kiegészülve a képzésen kívüli hallgatói tanulmányi munkaórákkal. (A kontaktórákból 40-40 óra a 2 intenzív tanulmányi hétre esik.)

Az oklevélben szereplő szakképzettség megnevezése

mentálhigiénés lelkigondozó

Időbeosztás

Minden szemeszterben előre megadott 5 alkalom, havonta 2 nap, csütörtökön reggel 9:30-tól 20:00-ig és pénteken 8.00-tól 17:00-ig.

Hírlevél

A hallgatók a havonta megjelenő Hírlevélből értesülhetnek a képzéssel kapcsolatos aktuális tudnivalókról.

Beiratkozás

Az órarendben feltüntetett időpontban, a félév elején.

Feltétele: teljesen lezárt előző szemeszter (minden aláírás és jegy megszerzésével); a tandíj befizetéséről szóló csekk bemutatása illetve az átutalás igazolása.

Az első beiratkozáskor a hallgató aláírásával igazolja, hogy ismeri és elfogadja ennek a tájékoztató füzetnek a tartalmát.

Tanulmányi szerződés

A hallgatók és a Semmelweis Egyetem között tanulmányi szerződés jön létre, melyet a beiratkozás előtt kell a hallgatóknak és az egyetem képviselőjének aláírnia.

Költségtérítés

A továbbképzés indulásakor a költségtérítés 120 000 Ft/félév. Ez az összeg változhat, erről az egyetemi előírások szerint időben tájékoztatjuk a hallgatókat. A költségtérítés fedezésének lehetőségei: saját forrás, saját munkahelyi vagy egyéb támogatás. A tandíjat szemeszterenként egy összegben kell csekken befizetni a kijelölt időpontig, és a befizetést igazoló csekkmásolatot be kell mutatni a tanulmányi ügyek felelősének.

Az egyes szemeszterek költségtérítésén kívül külön költséget jelentenek a kötelező intenzív képzési hetek költségei: ezt külön kell befizetni az intenzív hetek elvégzése előtt. (Lásd még részletesebben az *Órarenden kívüli stúdiumokat*.)

Jelenléti kötelezettség

Félévente és szemináriumi stúdiumonként legfeljebb az órák egyötödéről (20%) lehet hiányozni. (Kivételes esetben a 20%-ot meghaladó mértékű hiányzásokor az adott tárgy oktatója a képzés vezetőjének engedélyével pótórán való részvételt írhat elő, ami önköltséges.)

A többi szemináriumi órától eltérően a 4 féléven át tartó, összesen 120 órás pszichodráma stúdiumról legfeljebb 12 órát (a 4 szemeszter alatt összesen 2 alkalommal!) lehet hiányozni. Pótlás itt nem lehetséges. A szemináriumi stúdiumokon a pusztán jelenlétén túl követelmény az órákon való aktív közreműködés.

Titoktartási kötelezettség

A sajátélményt érintő pszichodráma történéseire vonatkozólag a titoktartás kötelező. A többi szemináriumi csoport esetében a titoktartás a csoporttársakra és a kliensekre vonatkozó személyes tartalmakra nézve kötelező.³ Ennek megszegése a képzésből történő kizárást vonja maga után. (A titoktartás megszegése olyan súlyos szakmai-etikai vétség, hogy a képzés minden tagja, ha észleli ezt, vagy a tudomására jut, köteles a képzés vezetőinek is a tudomására hozni.)

A hallgatók a titoktartási kötelezettség tudomásul vételének igazolásaként szóban és írásban ígéretet tesznek annak betartására, még a képzés megkezdése előtt.

Kontraindikációk

A kontraindikáció oly mértékben veszélyezteti az érdekelt egyének és a csoport fejlődését, hogy észlelését a képzés minden érintettje tartozik a képzés vezetőjének a tudomására hozni.

(1) Az egy munkahelyen közvetlenül együtt dolgozók, illetve a szoros érzelmi kapcsolatban levők nem lehetnek azonos pszichodráma kiscsoport

---

³ Kivétel az oktatók számára biztosított szupervízió és intervízió, melyekre az ott elfogadott etikai szabályok érvényesek.

tagjai, mivel ezek a kontraindikációk átláthatatlanná teszik a csoportfolyamatokat, s így megakadályozhatják azok kezelését.

(2) A képzés közben kialakuló ilyen kontraindikatív helyzetet az érintett hallgatók kötelesek jelezni a képzés vezetőjének, és egyiküknek vállalnia kell a csoportváltást vagy a kimaradást a képzésből. Amennyiben egymás közt nem tudják eldönteni a változtatást, a képzés vezetője fog döntést hozni. A többi csoportnak pedig elvileg vállalnia kell, hogy a vezetéssel való előzetes konzultáció után befogadnak egy új csoporttagot.

(3) A képzés alatt más sajátélményű foglalkozáson (akár személyiség-fejlesztő, akár pszichoterápiás, akár továbbképzési vagy más céllal) csak kivételes esetben és indokkal (pl. krízishelyzetben) lehet részt venni a csoportvezető és a képzés egyik pszichoterapeuta vezetőjének együttes hozzájárulásával.

Órarenden kívüli stúdiumok

A képzés órarenden kívüli részét képezi 2 intenzív képzési hét, amit a nyári szünet ideje alatt, illetve más megadott időpontokban lehet teljesíteni. Az intenzív hetek több választható időpontban végezhetőek el.

- 1) Segítő kapcsolati módszerek és lelkigondozás (40 órás kurzus): a II. szemesztert követő nyáron végezhető el.
- 2) Lelkigondozói kapcsolat és spirituális önismeret (40 órás kurzus): a III-IV. szemeszterek során végezhető el.

A stúdiumok közül az *Egyéni lelkivezetés* teljesítése egyéni szervezésben történik (segítségül az intézet ajánlásokat ad az első félévben), a 4 félév során összesen 40 óra terjedelemben (félévenként 10 óra, azaz 5 találkozás), amit a képzés részének tekintünk. Teljesítéséről szemeszterenként igazolást kell hozni.

Tananyag

Tájékoztató füzetünk tartalmazza a tanulmányi programot. Az egyes stúdiumokhoz tartozó követelményeket, a kötelező és ajánlott szakirodalmat az adott szemeszter kezdetén kapják meg a hallgatók.

Korábbi tanulmányok beszámítására vonatkozó szabályok

A korábbi tanulmányok beszámításának elbírálása a Mentálhigiéné Intézetben működő Tanulmányi és Kreditátviteli Bizottság, vagy más erre kijelölt egyetemi bizottság hatáskörébe tartozik, mely működése során

szem előtt tartja a Semmelweis Egyetem EKK érvényben levő Tanulmányi és Vizsgaszabályzatát.

Az ismeretek ellenőrzése

Az ismeretek ellenőrzési rendszere a tantervben előírt – részben egymásra épülő, részben egymástól független – írásbeli és szóbeli vizsgák (kollokviumok) letételéből, beszámoló írásából, külső intézményekben folytatott gyakorlat elvégzéséből, egy szigorlatból, valamint a záródolgozat elkészítéséből és megvédéséből tevődik össze.

Záródolgozat

A záródolgozat annak az elméleti tudásnak, önismeretnek, lelkipozítói szemléletnek az összegzése, amit a hallgató a képzés során elsajátított, továbbfejlesztett és önmagába integrált. E munkán alapul annak végső elbírálása, hogy a hallgató felkészült-e és alkalmas-e arra, hogy megfelelő tudás és szellemiség birtokában végezze lelkipozítói munkáját.

A III. félévtől a hallgatóknak a záródolgozathoz konzulensi kísérést biztosítunk. A dolgozatot az utolsó szemeszterben kell leadni.

Szakanyagok

A kötelező és ajánlott irodalom egy része (az intézet által készített vagy gondozásában megjelent jegyzetek) az intézeti adminisztrátoroknál megvásárolhatóak a képzési napokon.

Tanári kar

A képzés tanári kara intézeti főállású és részállású munkatársakból, külső (szerződéses) munkatársakból és szakértőkből áll. A teljes stáb nyomon követi, illetve értékeli a hallgatók tanulmányi munkáját és fejlődését. Indokolt esetben a tanári kar interjúzás megbeszéléseken egyénileg is megbeszéli egyes hallgatók előmenetelét. Szükség esetén a tanári kar igénybe veszi külső eszmegbeszélő csoportvezető és szupervízor együtműködését. A képzés curriculumát a különböző diszciplínákat és stúdiumokat képviselő oktatók reflexiózás csoportja fejleszti.

Curriculum-fejlesztés

A továbbképzésre való beiratkozás egyszersmind elfogadása annak, hogy a képzés összekapcsolódik a curriculum⁴ fejlesztésével és az ehhez szükséges kutatói munkával. Igény szerint szupervízió kíséri a képzést, és a képző stúdiumvezetők közösen megbeszélik egy-egy személy előrehaladását, amihez a hallgató a képzésre való beiratkozáskor hozzájárul.

Kutatás, hallgatói visszajelzés

A képzési program fejlesztésének további fontos módja hatékonyságának empirikus kutatása, és az eredmények visszacsatolása a curriculumba. Ennek megvalósításához időről időre segítséget várunk a hallgatóktól kutatási anyagok, valamint hallgatói visszajelző kérdőívek kitöltésében, amihez a hallgatók a felvételi alkalmával beleegyezésüket adják. Továbbá egyes stúdiumokon a hallgatók megkérdezésével és külön beleegyezésével videófelvetelek készülhetnek, oktatási céllal.

4. A továbbképzés stúdiumainak törzsanyaga

A képzés nem hitéleti továbbképzés. A főbb képzési területek: pszichológia, szociológia, neveléstudomány, mentálhigiéné, klinikai ismeretek. Ezek határterületeinek, egymáshoz fűződő kapcsolatainak a megismertetése és a lelkipozíciói feladatokkal mutatkozó összefüggéseik kiemelése és integrálása a meglevő hitéleti végzettségbe komplex módon történik.

1. Életesemények fejlődéslélektani és valláspedagógiai megközelítése

A stúdium célja: átfogó lélektani képet adni az ember fejlődéséről a születéstől a halálig, valamint a lelki fejlődést befolyásoló valláspedagógiai megközelítésekről.

A stúdium tartalma: a személyiség fejlődése az életkor, a társadalmi környezet és a szűkebb társadalmi mikroklíma kontextusában, rendszerszemléletben, mindezek valláspedagógiai összetevőivel. Az anya–gyermek kapcsolat alakulása a csecsemőnél, az óvodás korú gyermeknél; a mese és a játék fejlesztő hatásai, a morális fejlődés állomásai, az iskolás gyermek fejlődése és a serdülőkor szakaszai,

---

⁴ Ez az oktatás egész rendszerét magában foglalja.

krízisei. Az ifjúkor és a felnőttkor, valamint az öregedés kérdései az érettebbé válás szemszögéből. Az öregkor mentálhigiéniája, veszteségei, a halál és a gyász. A generációs konfliktusok és ezek megoldási kísérletei; mentálhigiéniás törekvések az öregek izolációs helyzetének megszüntetésére.

2. Aktuális társadalmi jelenségek többszemponú megközelítése

A stúdium célja: a lelkigondozói szempontból fontos társadalmi jelenségekhez több diszciplína (a szociológia, a pszichológia, a szociálpolitika, a történettudomány) és kutatási eredmények látószögéből közelíteni.

A stúdium tartalma: társadalmi csoportok és közösségek lelki egészségének védelme (mentálhigiénié), értékek, az értékátadás nyugat-európai trendjei, szociológiai mutatók a rendszerváltás előtt és után, előítélet, konformitás, ideológiák, radikalizmus, függőségek és devianciák, autoritás, hatalom, erőszak; csoportok, közösségek létrehozása és működésük törvényszerűségei. Az egyházak helye a társadalomban. A diakónia, karitás és szociális munka legfontosabb modelljei. A társadalomtudományi kutatás alapjai.

3. Lelki egészség, mentálhigiénié, lelki betegség

A stúdium célja: olyan ismeretek közvetítése, melyek lehetővé teszik a lelki betegségek felismerését, és felkészítenek a lelki egészség irányában ható működésmódra a lelkigondozás területén.

A stúdium tartalma (a jelenségeket a lélektan szemszögéből megvilágítva): ismerteti a leggyakoribb pszichés működészavarokat, jelzi elkülönítésük és felismerhetőségük legfontosabb szempontjait, és bemutatja a lelkigondozói segítő kapcsolat lehetőségeit. A krízisállapotok és a lelki zavarok bemutatásán belül főként a depresszióval, neurózisokkal, pszichózisokkal, krónikus betegségekkel, szenvedélybetegségek szomatikus és pszichés státusával (függőség, alkoholisták játszmák) foglalkozik, és példákat hoz a lelkigondozói segítségnyújtásra.

4. Vallásos jelenségek valláslélektani és pasztorálpaszichológiai megközelítésben

A stúdium célja: a hallgatók megismertetése a vallásosság pszichológiai feltételeivel, megnyilvánulási formáival és a személyiség működésére tett hatásaival.

A stúdium tartalma: a vallásosság fogalma, fejlődése és pszichológiája; az istenkép fejlődésének lélektani oldala; az ima emberi oldala; a megbocsátás folyamata és pszichológiai feltételei; a vallásos krízis; a megtérés értelmi és érzelmi oldala; a vallásosság hatása a személyiségre; bűntudat; a vallásosság és a lelki egészség összefüggései; a vallás mint erőforrás.

5. Családsegítő elmélet, szexualitás

A stúdium célja: képet adni a családok helyzetéről, a házasság és a család működését és dinamikáját meghatározó egyéni, kapcsolati és környezeti tényezőkről.

A stúdium tartalma: a házasság és a család pszichológiai alapjai, stabilitásának meghatározói, működése, feladatai és fejlődése. Az érett párválasztás motívumai, a házasságot stabilizáló tényezők, a családi életciklusok, kapcsolati fejlődés és működészavarok, alkalmazkodás és kommunikáció a családban, a családtagok egyéni jellemzői, a vallásosság hatása a házasságra, speciális szükségletű családok (egyszülős család, újrarahasodott szülő, nevelőszülőség, örökbefogadás). Erőszak a családban. Szexualitás. Családi problémák megelőzése, a segítségnyújtás lehetőségei.

6. Mentálhigiénés lelkigondozás csoportban, közösségben

A stúdium célja: Bevezetni a hallgatókat a csoport, a közösség, valamint a gyülekezet működésére vonatkozó alapismeretekbe. A lelkigondozói célcsoportok jobb kommunikatív elérése: liturgiában, nagyobb csoportban, gyülekezetben, szakmai teammunkában.

A stúdium tartalma: A csoportlélektan elméleti alapjai; csoportdinamikai történések. A csoportvezetés stratégiái. A liturgikus keretek között folyó lelkigondozás elméleti kérdései. Közösségi modellek. Az egyház és a közösség mint a személyiség kibontakozásának a helye és mint támogató rendszer.

7. A lelkigondozás színterei

A stúdium célja: A lelkigondozás sajátos színtereinek és az ott végzett munka sajátosságainak megismerése.

A stúdium tartalma: Kórházi lelkigondozás; teammunka az egészségügyben. Ifjúsági lelkigondozás. Lelkigondozás börtönben;

lelkigondozás hajléktalanokkal; lelkigondozás speciális élethelyzetekben. A sportolók lelkigondozásának lehetőségei.

8. A mentálhigiénés segítő kapcsolat, lelkigondozói kapcsolat elmélete

A stúdium célja: a különböző segítő kapcsolati módszerek megismertetése, valamint a nondirektivitás, direktivitás és más megközelítések helyének megtalálása a lelkigondozói kapcsolatban.

A stúdium tartalma: elméleti áttekintés a segítő kapcsolat különböző formáiról (mentálhigiénés direktív és nondirektív segítő kapcsolat, pszichoterápia, lelkigondozás, lelkivezetés). Segítség ezen módszerek hatásainak felismeréséhez, megkülönböztetéséhez, a közöttük való együttműködés lehetőségeinek használatához. E célból a különböző segítő módszerek értékeinek, illetékességi határainak, lehetőségeinek megismerése, új szempontok felismerése, a saját szakmai elköteleződés megerősödése. Foglalkozás a segítő kapcsolat kiemelten nehéz kérdéseivel, így például a közelség és távolság megfelelő alakításával, az áttételes jelenségek kezelésével a lelkigondozói kapcsolatban, a segítő szindróma és a kiegész jelenségeivel.

9. Segítő kapcsolati attitűdök gyakorlata és a lelkigondozói kapcsolat

A stúdium célja: a nondirektív attitűd és más segítő attitűdök elsajátítása és gyakorlati alkalmazása. E megtanult attitűdök és módszerek helyének megtalálása a lelkigondozói kapcsolatban. A lelkigondozott megfelelő és empatikus kísérése, haladás a lelkigondozott üteme és értékrendje mentén, a lelkigondozó képessége saját benyomásainak a felülvizsgálatára.

A stúdium tartalma: folyamatos lelkigondozói kapcsolattartás, a segítő kapcsolatokról jegyzőkönyvek leadása. A fentiek alapján konkrét segítő helyzetek, gondok, kihívások, krízisek, értékdilemmákon és érintődéseken végzett elemző munka.

A lelki segítségnyújtás attitűdjének és eszközeinek – mint a nondirektívnek nevezett szemléletnek és módszernek –, valamint más (direktív, edukatív) megközelítéseknek az elsajátítása.

A lelkigondozónak fejlődnie kell a következő területeken:

- nondirektivitás és más segítő megközelítések;
- kliensközpontúság;
- érzelmek mentén való kommunikáció;

- önreflexiós képesség és önismeret a másokra figyelés közepette, az elakadások felismerése és a lelkigondozói/lelkivezetői segítségkérés (szupervízió);
- a külső reflexió fontosságának megélése és gyakorlati használata, konstruktív foglalkozás a csoportvezetőktől és a csoporttársaktól kapott visszajelzésekkel, a negatív visszajelzéseket is beleértve;
- folyamatreflexiós képesség; a csoportmunkában aktív és adekvát részvétel nem csupán a saját téma prezentálásánál, a feltűnő és elakadást hozó csoportjelenségek felismerése és a velük való bánni tudás, teamképesség;
- képesség a személyes érintődés kezelésére, türelem, tolerancia a kliensekkel szemben;
- a szakirodalom és az elméleti stúdiumon elhangzottak beépítése a lelkigondozói kapcsolatba.

10. A mentálhigiénés lelkigondozás gyakorlata

A stúdium célja: elmélyíteni és a gyakorlatban alkalmazni tudni a segítő kapcsolat és a lelkigondozói kapcsolat elméleti stúdiumában tanultakat. Célja továbbá a különböző segítő kapcsolati attitűdök és módszerek, valamint a kifejezetten lelkigondozói lehetőségek helyének a megtalálása és alkalmazása a lelkigondozói kapcsolatban.

A stúdium tartalma: a hallgatók saját gyakorlatából hozott lelkigondozói helyzetek, a segítséget kérő ember vagy csoport gondjaival, kihívásaival, élethelyzeti kríziseivel, értékdilemmáival való lelkigondozói foglalkozás, konkrét segítői megnyilvánulások kerülnek a közös tanulást segítő elemzésre. Ebben a műhelymunkában a hallgató gyakorolja az élet különböző helyzeteinek egyéni és csoportos intervencióit, és keresi a lelkigondozói megoldások lehetőségét, használja a lelki segítségnyújtás eszközeit.

A hallgatónak fejlődnie kell a *Segítő kapcsolati attitűdök gyakorlata és a lelkigondozói kapcsolat* stúdium követelményein felül az alábbi területeken:

- lelkigondozottját az ő hármass kapcsolati rendszerében látni (kapcsolat Istennel, környezetével és önmagával), meghallgatni, megérteni, kísérni, fejlődését elősegíteni;
- reflexiós képesség a saját spirituális érintődéseire vonatkozóan, a lelkigondozott spirituális kérdéseinek, érintődéseinek észrevétele, támogatása, erősítése;

- a lelkigondozott erőforrásainak mozgósítási képessége;
- a beszélgetés lezajlása után a lelkigondozónak legyen elképzelése arról, hogy milyen érzések, gondolatok, kételyek és spirituális kérdések foglalkoztatták a lelkigondozottat a beszélgetés folyamán, melyek kapcsolódnak szorosabban a hithez, a transzcendenciához, a valláshoz;
- milyen saját interakciói voltak, és ezek hogyan befolyásolták a kapcsolatukat és a beszélgetést;
- annak megkülönböztetése, hogy mi vitte előre, és mi hátráltatta leginkább a lelkigondozottat;
- mindez hogyan hatott vissza a segítőre;
- milyen utat járt be a lelkigondozott, és hova ért el a segítő.

11. Pszichodráma

E csoportmódszer a képzésen használt formájában kettős kötődésű: a teológiában a misztériumjátékokig, a pszichológiában a pszichodrámaig nyúlnak a gyökerek. A kettős gyökérből valami új sarjadt. A pszichodráma olyan keretet kínál a hallgatóknak, melyben már megtörtént illetve folyamatban levő, elsősorban hivatásbeli, családi, valamint az aktuális csoporthelyzetből adódó, jórészt feldolgozatlan élmények megjelenítése és újra-átélése történik meg a csoport közreműködésével. A bibliadráma eszközzel a személyessé tett bibliai üzenet nyújt lehetőséget a fejlődésre és a továbblépésre.

12. Tevékenységkísérés

A stúdium célja: elemezve a hallgatók alaphivatásának munkahelyi szerepeit, a stúdium segíteni kívánja a szakmai önismeret, a hivatás-személyiség fejlődését, valamint a hallgatók napi munkatevékenységét.

A stúdium tartalma: a segítő hivatás napi gyakorlatának folyamatos, sokszempontú konzultálása, csoportszintű elemzése, különös tekintettel a szakterületen végzett munkára, valamint a foglalkozás a hivatás gyakorlásával kapcsolatos nehézségekre ("vakfoltokra") és sikerekre. (A fölmerült problémák további feldolgozása a pszichodráma csoportokban is folytatódhat.) A stúdium lehetőséget ad a tanult ismereteknek a mindennapi gyakorlathoz kapcsolására.

13. Tevékenységkísérés – mentálhigiénés projektépítés

A stúdium célja: Megismertetni a hallgatókat a közösségi alapú megelőző programok tervezésének és kivitelezésének egyik legfontosabb módszerével, a "projektépítéssel".

A stúdium tartalma: Egy mentálhigiénés akció megtervezésének és kivitelezésének főbb elemei: problémák definiálása, a várható akadályok beépítése a cselekvési alternatívába, a szolgáltatás konkrét társadalmi terepen történő működtetése, összehangolt teammunka a kezdetektől a befejezésig, továbbá a munka hatékonyságának értékelése. A projektszemlélet és a lelkigondozói szempontok együttes használata a liturgikus események tervezésében és lebonyolításában.

14. Tevékenységkísérés – lelkigondozói szempontok a liturgiában

A stúdium célja: Felkészíteni a liturgikus alkalmak lelkigondozói szempontjainak átgondolására és gyakorlására. A liturgikus alkalmakban megtalálni az egyensúlyt az egyén szükségleteire való érzékeny odafigyelés és a gyülekezet integritásának biztosítása között.

A stúdium tartalma: Konkrét események feldolgozása abból a szempontból, hogyan lehet lelkigondozói érzékenységgel átgondolni, alakítani és végezni a liturgikus alkalmakat, ahol erre lehetőség és szükség kínálkozik. Továbbá hogyan lehet lelkigondozói megfontolásokat, meglátásokat megfelelő módon beépíteni a lelkész/liturgikus tevékenységbe. A cél nem a liturgikus keretek feszegetése, vagy az azokból való kilépés, hanem az, hogy megmaradva a saját kereteken belül a hallgató élni tudjon azokkal a lehetőségekkel, meglátásokkal, amelyek lelkigondozói attitűdjéből származnak.

15. Felekezetspecifikus kiscsoport

A stúdium célja: azonos felekezethez tartozók speciális kérdéseinek megismerése.

A stúdium tartalma: speciális felekezeti kérdések a lelkigondozói gyakorlatban. A lelkigondozás helyzete és jövője az adott egyházban. Feladatok, dilemmák, kérdések.

16. Egyéni lelkivezetés

A hitélettel és a lelkiséggel kapcsolatos tapasztalatok feltárása olyan aspektusból, amely egyéni megbeszélést és lelkivezetést igényel. A lelkivezetővel való rendszeres találkozások alkalmával előtérben áll a

vezetett istenkapcsolata, mindennapi vallásgyakorlata, a visszatekintés lelkeségének és hitéletének történetére, a lelkeségében szükséges fejlődés segítése konkrét feladatok ajánlásával, a lelki olvasmányok igénybe vétele. Ezek szerves beépülése a vezetett személyiségébe, mindennapi életvitelébe és megnyilvánulásuk a szolgálatban. A lelkivezetés teológiai végzettségű, lelkivezetésre felkészült vezetővel történik.

17. Intenzív heti műhely I. Segítő kapcsolati módszerek és lelkigondozói kapcsolat

A stúdium célja: az évközben megismert és gyakorolt segítő kapcsolati módszerek alkalmazásának gyakorlása, az elsajátított ismeretek integrációja.

A stúdium tartalma: Segítő beszélgetés jegyzőkönyvekkel mélyítik el a hallgatók ismereteiket a segítő kapcsolat területén, és foglalkoznak az "itt és most" csoporthelyzetben felmerülő kérdésekkel és problémákkal. A műhely célja: a hallgatók motivációs, tudás-, érdeklődési, ismeret-, készség- és tapasztalati szintjének, illetve a képzés témáinak, koncepciójának, módszereinek az átdolgozása. Az évfolyam kohéziójának növelése, a bizalmi szint emelése, a közös egyhetes élmény segítségével a személyes motiváltság növelése a munka elmélyítése érdekében. Több alkalomból álló segítő kapcsolattal és az ahhoz szorosan kapcsolódó kompetenciákkal és keretfeltételekkel való csoportos foglalkozás. Esetkísérések csoportos foglalkozás keretében az elméleti tudás gyarapítása és a készségfejlesztés érdekében.

A konkrét esetek kapcsán annak felismerése, hogy miben egyezik és miben különbözik a lelkigondozói segítő kapcsolat gyakorlata más segítő kapcsolatoktól.

18. Intenzív heti műhely II. Lelkigondozói kapcsolat és spirituális önismeret

A stúdium célja a saját spirituális önismeret fejlesztése, valamint a lelkigondozói segítő kapcsolatban alkalmazható spirituális igények felismerését és fejlesztését szolgáló ismeretek, gyakorlatok elsajátítása.

A stúdium tartalma: önreflektív és a segítő kapcsolati módszerekhez kapcsolódó gyakorlatok, ezek alkalmazási lehetőségeinek gyakorlása a lelkigondozói kapcsolatban. Annak meghatározása, hogy a spirituális igények figyelembe vétele mit ad a segítő kapcsolat alapelveihez, milyen lényegi változást eredményez a segítő spirituális beállítottsága a segítő munkában.

5. A képzés összesített órarendje

Stúdiumok	Össz.	Óraszámok az egyes szemeszterekben			
		I.	II	III	IV
Életesemények fejlődéslélektani és valláspedagógiai megközelítése	32	18	14		
Aktuális társadalmi jelenségek többszemponútú megközelítése	18			4	14
Lelki egészség, mentálhigiéné, lelki betegség	32		16	16	
Vallásos jelenségek valláslélektani és pasztorálpszichológiai megközelítésben	12	12			
Családsegítő elmélet, szexualitás	25				25
Mentálhigiéné és lelkigondozás csoportban, közösségben	12			6	6
A lelkigondozás szinterei	16			16	
A mentálhigiéné segítő kapcsolat, lelkigondozói kapcsolat elmélete	24	13	11		
Segítő kapcsolati attitűdök gyakorlata és a lelkigondozói kapcsolat	40	20	20		
A mentálhigiéné és lelkigondozás gyakorlata	40			20	20
Pszichodráma	120	30	30	30	30
Tevékenységekísérés	30	15	15		
Tevékenységekísérés – mentálhigiéné projektépítés	18			18	
Tevékenységekísérés – lelkigondozói szempontok a liturgiában	15				15
Felekezetspecifikus kiscsoport	4		4		
Egyéni lelkivezetés (egyéni szervezés!)	40	10	10	10	10
Intenzív heti műhely I. Segítő kapcsolati módszerek és lelkigondozói kapcsolat (a II. szemesztert követő nyáron)	40		40		
Intenzív heti műhely II. Lelkigondozói kapcsolat és spirituális önismeret (a III-IV. szemeszterek során)	40			40	
Összes elmélet és gyakorlat:	558	118	160	160	120

